

УДК 341.01

Н. В. Герасимчук
аспірант кафедри міжнародного права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

В. М. Хонін
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГЕНЕЗИС СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ. ЧАСТИНА 1

Поняття «соціальна організація» розглядалось по-різному в контексті різних наукових дисциплін. Особливо необхідним воно є як вихідна категорія для визначення поняття «міжнародна інституція». Це пов'язано з тим, що здійснення в межах виділеного соціального організму взаємодій соціальних спільнот і соціальних груп, що його складають, а також їх участь у міжнародних відносинах практично реалізуються через дії індивідів, які є членами цих соціальних спільнот і *громадянами* певних держав. Натомість формалізація цих відносин як у внутрішньосоціумному, так і в міжнародному просторі так чи інакше здійснюється шляхом взаємодії суб'єктів уже більш високого рівня – через створені на основі певних соціальних спільнот соціальні організації, які в синергії своєї діяльності створюють у кожному окремому випадку досить чітко функціонально зорієнтовану структуру *громадянського суспільства*.

Необхідно визначити смислове наповнення поняття «соціальна організація» для цілей аналізу міжнародних інституцій та з'ясувати основні параметри формування й функціонування міжнародних інституцій, які відображають особливості їх предметної солідаризації та цільової синхронізації, результатом чого виступає поділ міжнародних інституцій на особливі параметральні класи. Саме це складатиме мету публікації.

П.Ф. Мартиненко вважає: «Соціальна організація відрізняється від соціальної спільноти насамперед тим, що вона є продуктом цілеспрямованої, свідомої діяльності людей. <...> Вони є установами, які виникають як органи, знаряддями самих спільнот для забезпечення їхніх потреб та інтересів» [1, с. 78].

При цьому в термін «соціальні організації» включають декілька різних, проте пов'язаних між собою смислів. Так, М.О. Косолапов вважає, що *суб'єкт*, на відміну від інших складних систем, володіє певним «керівним центром», який допомагає коригувати його поведінку. Учений пише: «Тому складний *соціальний суб'єкт* – це така (і лише така) реальна фізично існуюча форма соціальної структури (організації), яка має водночас та в цілісності: а) об'єктивну внутрішню

структурно-організаційну єдність (об'єктивну системність); б) усвідомлення себе як цілісного й неподільного утворення (системну самосвідомість, системну ідеологію); в) здатність до вищого цілепокладання, відмінного від суми цілей складових її компонентів і підсистем (системне цілепокладання); г) здатність формувати та здійснювати довготривалі, розраховані на досягнення віддалених макрорілей стратегії поведінки, за необхідності ціною й засобами самопримусу (системні стратегії); д) розвинені зворотні зв'язки всередині системи, що дають змогу підпорядковувати діяльність такої організації та саму її структуру досягнення загальносистемних цілей (системні зворотні зв'язки)» [2, с. 127].

З огляду на сказане можна стверджувати:

– соціальна організація як *порядок* – це структура певних відносин взаємозв'язку й комплементарності між індивідами та/або соціальними спільнотами у виділеному соціумі;

– соціальна організація як *процес встановлення порядку* – це ряди діяльності індивідів і соціальних груп із встановлення певного співвідношення взаємозв'язку й комплементарності між ними та сформованими в соціумі соціальними спільнотами;

– соціальна організація як *система органів порядку*, що встановлюють і підтримують певне співвідношення взаємозв'язку й комплементарності між індивідами та соціальними спільнотами в біхейвіоральному просторі їх соціуму, а також така, що формує в цілому нову біхейвіоральну одиницю – соціальна інституція, що являє собою функціональну основу їх співіснування. Не випадково К. Менгер під поняттям «інституція» розумів усі органічно функціонуючі соціальні феномени, що виникають завдяки імпульсам індивідуальних інтересів, як об'єктивних, так і суб'єктивних, і в результаті активізації таких інтересів [3, с. 146].

Відповідно, *організація як порядок*, створений за допомогою активних взаємодій індивідів та/або соціальних інституцій як суб'єктів, що володіють особливим біхейвіоральним полем життєдіяльності та являють собою виділену низку соціальних спільнот (утворень і формувань), сприяє взаємно орієнтованому *статусному закріпленню*

соціальних позицій членів громадянського суспільства, ефективне функціонування яких забезпечує інституційна система органів порядку, що склалась у результаті самоорганізації суб'єктів, які беруть участь у взаємодії з державою в процесі встановлення порядку в середовищі загального для них біхейвіорального простору соціального організму¹.

Г.В. Щокін, розбираючи основні поняття стратифікації в соціології М. Вебера, зазначає: «Терміном соціальний статус М. Вебер позначає реальні претензії на позитивні чи негативні привілеї щодо соціального престижу, якщо він ґрунтується на одному або більшій кількості таких критеріїв: а) способі життя; б) формальній освіті, що полягає в практичному чи теоретичному навчанні й засвоєнні відповідного способу життя; в) престижі професії або народження» [4, с. 127].

На основі соціальних утворень створюються громадські організації, які володіють кожного разу особливим статусом соціального суб'єкта й виділеним біхейвіоральним простором; на основі соціальних формувань – соціальні союзи та об'єднання професійного спрямування.

На основі класів, їх страт чи інших людських сукупностей політико-векторної суті можуть формуватись партії, що володіють особливим статусом, відповідають етнічним групам, спільнотам, націям і становлять основу соціальних організмів народів. А.С. Панарін особливо зауважував, що суспільні відносини в загальному вигляді можна представити як організаційні відносини – відносини соціальних груп із приводу виробництва самого суспільства [5, с. 333].

Таким чином, кожній соціальній спільноті, утворенню й формуванню можуть відповідати соціальні інституції як система органів, які на основі визначеного їм структурами конкретного громадянського суспільства соціального статусу за посередництва відповідної системи соціального представництва забезпечують задоволення потреб соціальної спільноти, виражають інтереси її членів, формують можливі політичні цілі, керують діяльністю з їх досягнення. Проте головне, що ці інституції здатні виступати повноцінними й повноправними суб'єктами міжнародних відносин, представляючи в міжсоціумному просторі громадянське суспільство своїх країн.

Умови буття народів кожного із цих соціальних організмів на підставі властивих цим народам суверенітетів можуть сприяти піднесенню рівня ієрархії суб'єктів, які представляють їх у міжнародному просторі, аж до суб'єктів зі статусом держави. Однак вони можуть сприяти також

допуску до участі в міжсоціумних інтеракціях інших соціальних інституцій – суб'єктів значно нижчого рівня ієрархії, що представляють різні соціальні спільноти, утворення й формування, які входять до їх складу. М.О. Косолапов вважає: «Міжнародні відносини в соціально-психологічному плані можна розглядати як такий специфічний вид спілкування, за якого встановлюється та підтримується цілеспрямований, прямий або опосередкований контакт між організованими соціальними структурами, кожна з яких має чітко виражені ознаки суб'єктності та бере участь у міжнародному спілкуванні настільки, наскільки її спонукують до цього власні цілеустановки або об'єктивні докази» [6, с. 125].

Формалізація системи соціального представництва громадянського суспільства окремих країн у міжнародних відносинах стає тим більше актуальною, якщо це стосується необхідності задоволення тих соціальних потреб, функціональність яких проявляється в міжсоціумному просторі.

Насамперед це пов'язано з поліетнічним структуруванням достатньої множинності дотичних у міжнародному просторі «індивідуальних спільнот». Відповідно до цього відбувається структурування всіх інших історично визначених складів соціальних спільнот, утворень і формувань, формуючи участь інституцій, які їх представляють, в інтеракційній взаємодії в міжнародному просторі.

Саме ансамблі та комплекси міжнародних інтеракцій подібних соціальних інституцій, у синергії функціональних дій яких у міжнародному просторі знаходять практичне організаційне вираження відносини між соціальними спільнотами, що належать окремим «індивідуальним спільнотам», створюють у сукупності міжнародні відносини рівня соціальних організацій.

Безпосередньо вступаючи в конкретні взаємодії, індивіди й соціальні організації, а опосередковано через них – і конкретні соціальні спільноти як елементи організмів різного рівня, що володіють суверенітетом народів, фактично здійснюють міжнародні відносини притаманної їм сучасності.

При цьому Я. Клабберс пропонує розрізняти якості «subjectivity» і «legal personality» міжнародних інституцій. «Legal personality» дає можливість усім міжнародним інституціям на основі прав та обов'язків, закріплених у їх конститутивних документах, реалізовувати як повноцінні суб'єкти міжнародних відносин свою предметно-функціональну діяльність у міжнародному просторі, у тому числі здійснювати окремі аспекти міжнародно-правового регулювання. Передбачається, що вони можуть і не повністю відповіда-

¹ Шановні колеги, автори змушені виправдовуватися за зайве ускладнення в тексті. Однак ця формула має у вербальному вигляді представити структуру взаємопроникнення соціальних явищ, які є значущими не стільки для суворого формування концепту, скільки для розуміння суті цих явищ. Це, на жаль, ще декілька разів повториться далі в тексті статті.

ти статусу міжнародних організацій, створених спеціально державами для виконання особливих функцій.

Міжнародна інституція набуває якості «*subjectivity*» в разі, якщо вона відповідає всім критеріям, зафіксованим у положеннях універсальних міжнародно-правових актів щодо поняття «міжнародна організація». Зокрема, у такому випадку міжнародна правосуб'єктність міжнародної інституції як похідна від правосуб'єктності держав, що її створили, забезпечує здатність міжнародної інституції укладати договори, які регулюються правилами, що відповідають цій інституції, і представляє їй можливість реалізації її функцій щодо здійснення поставлених державами-засновницями цілей (ст. 6 Віденської конвенції про право міжнародних договорів між державами й міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р.), у тому числі дає їй право користуватись привілеями й імунітетами (Конвенція ООН про привілеї та імунітети 1946 р.), право обмінюватись представництвами/місіями з державами та іншими міжнародними організаціями (*jus missionis* у Віденській конвенції про представництво держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.), проте водночас ставить перед нею обов'язок нести міжнародно-правову відповідальність, що відповідає всім зазначеним критеріям [7, с. 43].

При цьому інші міжнародні інститути можуть не володіти подібним міжнародним статусом, а належати до класу суб'єктів міжнародних відносин, які мають правосуб'єктність лише за національним правом – «*legal personality under domestic law*».

Різні соціальні позиції, що займаються в соціумах класами, стратами, соціальними формуваннями та статусними групами профільного характеру, приводять або до прояву в міжнародному просторі множинності сигналів і викликів, які стимулюють подібні спільноти, утворення, формування й групи в дотичних соціальних організаціях, або до солідаризації, або до протистояння, або до зближення в полях міжнародних обмінів. Поступова інтернаціоналізація соціального життя цих соціальних організацій приводить не лише до прояву міжсоціумних протиріч їх окремих соціальних спільнот, а й до досить значного поєднання їхніх прагнень, актуалізації *транснаціональних відносин*. Сама концепція *транснаціональних відносин* передбачає, що світова система складається з національних держав (*nation-state*) і соціоетальних акторів всередині цих держав. Хоча Т. Ріссе вважав при цьому, що це робить практично безглуздим міркування про транснаціональних акторів в історичні періоди, пов'язані з розквітом імперій або періодом середньовіччя [8, с. 25].

Це може стосуватися і деяких стратифікаційних груп, що мають визначений соціальний статус, і інших сформованих за іншим принципом сукупностей їх громадян, що визначають або вже визначили свої *комплементарні чи солідарні позиції* з деякої низки соціальних проблем як своїх етносів, країн, регіонів проживання, так і буття Людства в цілому в полях міжнародних обмінів.

Актуалізація подібних проблем сприяє прояву ініціатив самоорганізації цих інтернаціональних колективів. Усе це становить у кожному виділеному темпоральному періоді розвитку міжнародних відносин досить складні *комплементарну й солідарну платформи* ансамблів, комплексів і систем міжнародних інтеракцій, що мають явно виражений транскордонний характер. Дж.С. Най (мол.) та Р.О. Кеохайн пишуть: «Дослідники й практики в галузі міжнародної політики традиційно концентрували увагу на відносинах держав. <...> Проте середовище, у якому функціонує міждержавна політика, включає в себе не лише ці могутні та широко відомі сили. Велику роль відіграє тісна *взаємодія спільнот різних країн*, що не піддається державному контролю. Наприклад, у відносинах між найбільшими державами Заходу ця взаємодія має на увазі торгівлю, особисті контакти, обмін інформацією. <...> Про глобальні взаємодії в широкому сенсі можна говорити як про рух інформації, грошей, предметів, людей та інших матеріальних і нематеріальних об'єктів через державні кордони. <...> Те, що ми називаємо *транснаціональною взаємодією*, коли принаймні один з акторів не є ні урядом, ні міжурядовою організацією» [9, с. 153–156].

Формування подібних платформ пов'язується також із процесами стратифікаційної структуралізації, які хоч і відбуваються подібним чином у кожній «індивідуальній спільноті», проте далеко не синхронно. На основі комплементарних і солідарних платформ міжнародних інтеракцій у просторі міжсоціумного спілкування виникають засновані на взаємному позиційному тяжінні *кластери самоорганізації* міжнародної спільноти, на актуалізованій основі яких, завдяки особистим та/або колективним ініціативам, створюються типологічно відокремлені *міжнародні інституції*, покликані вирішувати як проблеми комплементарності, так і завдання міжсоціумної солідаризації соціальних груп, що представляють у транскордонному спілкуванні громадянські суспільства окремих соціальних організацій, які взаємодіють. Ф. Хайек відзначав, що міжнародні інституції в ідеальному вимірі повинні виникати не як нецільеспрямований результат егоїстичного вибору агентів міжнародних відносин, а як ретельно сплановані утворення творчого розуму [10, с. 211, 214].

Цілком природно, що в міжнародних інституціях, створених у щоразу іншій множинній сфе-

рі буття «індивідуальних спільнот», дотичних у міжнародному просторі, формуються особливості їх предметної солідаризації та цільової синхронізації. Вони наділяються певними функціями з досягнення солідаризованих пріоритетів і транснаціональних за характером цілей міжнародних інтеракцій, що проявляється в таких рисах:

- у відмінних особливостях статусів їх міжнародної суб'єктності;
- у винятково особливому кластері самоорганізації;
- у завжди приватному, проте надзвичайно різноманітному порядку їх створення;
- у комплементарних і солідаризованих платформах соціальних пріоритетів їх предметної активності;
- у функціональних завданнях їх діяльності;
- у формативному розподілі їх реальних можливостей завдяки їх закликам, актам солідаризації й рекомендаціям здійснювати вплив на держави;
- у реально історичному місці та ролі в міжсоціумних обмінах, що дає їм змогу по-різному впливати на розгортання й формування ансамблів міжнародних інтеракцій.

Проаналізувавши предметний і функціональний ряд основних показників представлених параметрів формування й функціонування міжнародних інституцій, можна розподілити широке коло цих суб'єктів міжнародних відносин на особливі параметральні класи. Згідно з даними Щорічника міжнародних організацій, що публікується Центром міжнародних асоціацій (UIA), на сьогодні налічується близько 68 000 міжнародних інститутів, з яких активно діючими є 38 000 і 30 000 пасивних. Щороку їх кількість збільшується приблизно на 1 200 інституцій [11].

Насамперед варто враховувати транснаціональні умови їх корпоратизації, обумовлені солідарними й комплементарними платформами їх спільної діяльності в біхейвіоральному просторі загального для них міжнародного середовища, що визначають у цілому доміанти їх реальних міжнародних статусів:

- міжнародні інституції громадянського суспільства;
- транснаціональні корпорації;
- національно-визвольні рухи;
- держави;
- транснаціональні та наднаціональні (функціональні міжурядові) міжнародні організації;
- міжнародні інституції військово-політичних союзів держав;
- міжнародні інституції економіко-інтеграційних союзів країн.

Звісно, з огляду на нескінченно широкий спектр показників реальних станів міжнародних інституцій громадянського суспільства, навіть за наданим досить обмеженим переліком параметрів,

доцільно розподілити їх різноплановий масив на умовно домінантні групи. У підсумковому документі «Майбутнє, якого ми хочемо» Конференції ООН зі сталого розвитку «РІО+20» «зацікавленими сторонами» визначено уряди, міжнародні, регіональні й субрегіональні організації, приватний сектор та громадянське суспільство [12].

Варто враховувати, що кожна міжнародна інституція, особливим чином корпоратизована суб'єктами, представляє різні групи інтересів і, володіючи спеціальною векторною цілеспрямованістю, у кожному конкретному випадку вибудовує свої відносини з організаціями публічної влади окремих країн, субрегіонів і регіонів, загалом інституціями міжнародного співтовариства таким чином, щоб завжди залишатись поза владою, лише солідаризуючи громадянське суспільство. О.С. Маникін вважає: «Крім дій держав, дослідження міжнародних відносин має враховувати роль і місце різних недержавних елементів. <...> Можна запропонувати розподіл таких недержавних елементів на дві великі підгрупи: 1) «субнаціональні» (діючі всередині держав): людина (особистість, індивід), соціальна група (еліта, соціальний шар, формалізована чи неформалізована громадська, суспільно-політична організація); 2) «наднаціональні (supranational) і «транснаціональні» (transnational), що діють на рівні відносин між державами. Наднаціональні елементи включають у себе міжнародні формалізовані об'єднання, міжнародні режими. <...> До транснаціональних елементів належать міжнародні організації функціонального призначення, неурядові міжнародні організації, транснаціональні корпорації» [13].

Транснаціональний корпоративізм торкається всіх сторін життєдіяльності окремих соціальних організацій у сучасному для них міжнародному співтоваристві. Усі проблеми виживання людства, усі тенденції його соціального зростання, усі перспективи глобалізації міжсоціумних зв'язків незмінно актуалізуються соціальними групами «індивідуальних спільнот», що в підсумку приводить до їх міжсоціумної солідаризації та наступної синдикалізації. Виникають особливі транснаціональні рухи (наприклад, *зелений синдикалізм*), на основі яких виникають інституції, що отримують статус суб'єктів міжнародних відносин. Зелений синдикалізм, або еко-синдикалізм, використовується як назва для політичної філософії зелених організацій чи робочого руху за сталий розвиток [14].

До цільових функцій міжнародних інституцій захисту основних цінностей буття людства можна віднести як вирішення екологічних проблем, так і збереження культурної спадщини людства. Особливо високе значення для формування міжнародних солідарних і комплементарних платформ систем міжнародних інтеракцій мають, безперечно, досягнення культури, які не лише розширюють

інтелектуальні горизонти людства, а й, утворюючи безумовну загальнолюдську цінність, сприяють інтернаціоналізації соціальних просторів «індивідуальних спільнот». Дійсно, мистецтво та наука зближують світи. Міжнародні інституції цього класу стимулюють міжсоціумну солідаризацію, у тому числі на основі досягнень науки й культури.

При цьому саме конкуренція та співпраця в плані реалізації в життєдіяльності «індивідуальних спільнот» наукових відкриттів, упровадження їх у цикли суспільного виробництва з наступним міжнародним обміном технологіями та їх продуктами становить у цілому базисну тканину кожної сучасності міжнародних відносин, надану соціальним організаціям у процесі, які перетинаються під час їх спільного буття. Особливе місце в багатопараметральному співтоваристві міжнародних інституцій посідають *міжнародні інституції гуманітарного вектора цілеспрямованості*.

Пройшовши шлях самоорганізації й політизації, із системи соціального представництва соціальних спільнот «індивідуальних товариств», дотичних у міжнародних просторах, виділяються малі соціальні групи, які прагнуть подолати «міжнаціональну байдужість» та створити особливі *міжсоціумні інституції* – різні *інтернаціонали*. Основне завдання їх участі в подібних організаціях – зорієнтувати процеси міжнародної, політико-ідеологічної за суттю солідаризації, щоб більш ефективно оптимізувати своє становище в політикумі відповідних «індивідуальних товариств», а вже потім надати посильну допомогу у вирішенні актуальних проблем тим соціальним групам і спільнотам інших соціальних організацій, які потребують їх солідаризаційної підтримки.

У цьому аспекті необхідно враховувати також більш значущий вплив на формування подібних платформ діяльності глобальних і регіональних інтернаціоналів, створених на основі панівних в «індивідуальних товариствах» ідеологічних конструктів, які здатні посилювати системні й ансамблеві антагонізми, зумовлювані процесами солідаризації та протистоянь у міжнародному середовищі. Яскравими прикладами в цьому плані були, та й можуть ще бути, організація та діяльність у міжнародному просторі низки церков, які не лише поширювали свій вплив на інтернаціональні пастви, а й виступали *міжнародними інституціями конфесійного вектора цілеспрямованості*, які багато в чому визначали шляхи розвитку як окремих соціумів, так і всього міжнародного співтовариства в конкретні темпоральні періоди історичного буття людства.

Окремий багатопараметральний клас міжнародних інституцій складають соціально стратифіковані групи *міжнародних інституцій профільно-галузевого вектора цілеспрямованості*: від міжнародних інституцій рівня Пагоушського

руху вчених до низки міжнародних інституцій формату Міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА).

Природно, що розвиваються транскордонні інтеракції до еволюційної трансформації світової спільноти та до створення глобального самоврядування, послідовно вбираючи в себе як потоки субрегіонального, регіонального, міжрегіонального й глобального космополітизму, так і осередки етнічної, соціопобутової та світоглядної комплементарності націй і народів. С.М. Бабурін стверджує: «В одне ціле з'єднуються види й напрями діяльності суб'єктів міжнародних відносин та основних акторів глобалізації. Відбувається їх об'єктивна інтеграція в єдиний суб'єкт глобального самоврядування в інтересах сталого розвитку» [15, с. 43].

Відповідно, до особливо виділеного параметрального класу міжнародних інституцій варто віднести *міжнародні інституції етнонаціонального вектора цілеспрямованості*. Наявність певної етнонаціональної комплементарності у внутрішньому середовищі соціумів, що накладається в міжнародному середовищі на подібну солідарність розділених кордонами окремих соціумів етнічних груп, переплетення їхніх потреб на тлі власних інтересів відповідних їм соціальних організацій та, зрештою, цілі суб'єктів соціального представництва, які взаємодіють у міжнародному просторі, що, з одного боку, зумовлюють процеси солідаризації, а з іншого – поглиблюють протиріччя цих етнонаціональних спільнот, – усе це в кожному виділеному темпоральному періоді розвитку міжнародних відносин утворює досить складні *комплементарну й солідарну платформи ансамблів міжнародних інтеракцій*.

При цьому солідаризаційна платформа цілеспрямованості соціальних груп різних «індивідуальних товариств», які представляються ними, має яскраво виражену складову частину, орієнтовану на затвердження в міжнародному просторі якщо не нової національної держави, то щонайменше міжнародного об'єднання людей, які мають винятково особливу етнонаціональну ознаку комплементарності.

Деякі міжнародні інституції етнонаціонального вектора цілеспрямованості представляють національно-визвольні рухи, які в прагненні набути державний суверенітет удосконалюють свої комплементарну й солідаризаційну платформи, розширюючи при цьому соціальне коло свого представництва, послідовно переформатовують свій міжнародний статус, переходячи в інший параметральний клас суб'єктів міжнародних відносин. Так, наприклад, Організація звільнення Палестини, будучи раніше винятково організацією патріотів, які борються за своє національне самовизначення, наприкінці ХХ ст. стала представляти вже всю національно-етнічну спільність палестинців,

поступово сформувала власний цикл суспільного виробництва та заявила про себе як про єдиний народ, який має право на самостійне існування й державність. На цій належній підставі Організація звільнення Палестини стала членом Ліги арабських держав, а також отримала статус спостерігача в Організації Об'єднаних Націй.

Зрозуміло, що подібний шлях намагаються пройти також багато інших міжнародних інституцій класу етнонаціонального вектора цілеспрямованості. Однак не всім це вдається, оскільки в реалізації таких цілеспрямованостей вони зобов'язані не лише трансформувати свою діяльність щодо відповідного соціуму, а й реально розширити коло свого представництва, здійснивши визначальний вплив на створення нового соціального організму.

Подолання межі переходу між сепаратизмом частини одного народу та незалежністю нового іншого полягає не в тлумаченні конкретних фактів історії, а в реальній здатності на основі досить розвиненого кластера самоорганізації перетворити національно-етнічну спільність на цей єдиний новий народ. Відповідно, це має статись на базі фактично окремого циклу суспільного виробництва, тим самим доказово для міжнародної спільноти добитись права на створення власної системи самоврядування – своєї незалежної держави.

Міждержавні відносини складають найбільш значимий прошарок міжнародних відносин рівня соціальних організацій, визначають характер сучасної, виділеної державам системи міжнародних відносин, а також посідають у цій системі чільне, найвагоміше за обсягом місце. До міждержавних відносин варто віднести не лише відносини між державами, а й відносини між іншими членами міжнародного співтовариства, у тому числі націями, які борються за національну незалежність і перебувають у процесі утворення самостійних держав, відносини між державами та створеними ними міжнародними організаціями, а також відносини між останніми, оскільки їх існування й функціонування визначається шляхом делегування їм повноважень і наділення сфокусованими компетенціями завжди відомого кола держав. М.О. Косолапов вказує: «*Міжнародними*, у суворому сенсі цього слова, у кожен конкретну епоху об'єктивно виступають *відносини* між внутрішньо оформленими організованими соціально-територіальними системами в зовнішньому для них, політично, владно та організаційно не оформленому або слабо оформленому середовищі. Держави – окремий випадок такої системи; міждержавні відносини – *окремий випадок відносин міжнародних*» [16].

Відповідно, можна визначити, що сутність міждержавних відносин визначається рівнями та схемами функціональної координації міждержавної співпраці та протидії, які як «*окремий випадок відносин міжнародних*» не лише форма-

тують вищий прошарок системи міжнародних відносин рівня соціальних організацій, а й проявляються в усіх інших рівнях міжнародних інтеграцій суб'єктів, розділених кордонами «індивідуальних товариств» притаманної їм сучасності.

У подальшому дослідженні автори намагаються проаналізувати власне історичний розвиток міжнародних інституцій, виділивши дванадцять основних етапів їх зростання.

Література

1. Мартыненко П.Ф. Социология международных отношений / П.Ф. Мартыненко. – К., 1969. – 98 с.
2. Косолапов Н.А. Субъекты мировой политики и международных отношений / Н.А. Косолапов // Мировая экономика и международные отношения. – 1998. – № 12. – С. 127.
3. Menger C. Problems of Economics and Sociology / C. Menger. – Urbana, IL : University of Illinois Press, 1963. – 237 p.
4. Щекин Г.В. Теория социального управления / Г.В. Щекин. – К., 1996. – 408 с.
5. Панарин А.С. Философия политики / А.С. Панарин. – М., 1996. – 424 с.
6. Косолапов Н.А. Социальная психология и международные отношения / Н.А. Косолапов. – М. : Наука, 1983. – 272 с.
7. Klabbbers J. An Introduction to International Institutional Law / J. Klabbbers. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 399 p.
8. Risse Th. Transnational Actors and World Politics / Th. Risse // Handbook of International Relations. – Sage, 2002. – P. 255–274.
9. Най (мл.) Дж.С. Транснациональные отношения и мировая политика / Дж.С. Най (мл.), Р.О. Кэохайн // Теория международных отношений : [хрестоматия]. – М., 2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ucm.es/info/sdrelin/ficheros_materiales/materiales016.pdf.
10. Onuf N. Institutions, intentions and international relations / N. Onuf // Review of international studies. – 2002. – № 28. – P. 211–214.
11. The Yearbook of International Organizations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uia.org/yearbook>.
12. Legett J.A. Rio+20: The United Nations Conference on Sustainable Development / J.A. Legett, N.T. Carter [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R42573.pdf>.
13. Введение в теорию международных отношений / отв. ред. А.С. Маныкин. – М., 2001. – 166 с.
14. Булетова Н.Е. Эколого-экономическая безопасность: природа, содержание и проблемы / Н.Е. Булетова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwirg8ynxOHLAhVE_ywKHQigDW0QFgggMAE&url=http%3A%2F%2Frucont.ru%2Ffile.ashx%3Fguid%3D78b8ee5f-101c-48ea-a091-4d6468c86509&usq=AFQjCNEExO3vzUYoTl-tapb-lAhoRpSJ7yA&sig2=IbwOfQ5dKn0sl307XScvKw.
15. Бабуринов С.Н. Политика устойчивого развития и государственно-правовой процесс / С.Н. Бабуринов, А.Д. Урсул. – М., 2010. – 557 с.
16. Косолапов Н.А. Теоретические исследования международных отношений / Н.А. Косолапов // Мировая экономика и международные отношения. – 1998. – № 2. – С. 76.

Анотація

Герасимчук Н. В., Хонін В. М. Генезис системи міжнародних інституцій. Частина 1. – Стаття.

У статті авторами висувається трьохаспектний вимір поняття «соціальна організація»: як порядок, як встановлення порядку та як система органів порядку. Автори розглядають формалізацію системи соціального представництва громадянського суспільства в межах спеціальних векторів цілеспрямованості. Також у дослідженні виділяються основні параметри формування й функціонування міжнародних інституцій, що відображають особливості їх предметної солідаризації та цільової синхронізації, результатом чого виступає поділ міжнародних інституцій на особливі параметральні класи.

Ключові слова: соціальна організація, subjectivity, legal personality, транснаціональний корпоративізм.

Аннотация

Герасимчук Н. В., Хонин В. Н. Генезис системы международных институций. Часть 1. – Статья.

В статье авторами выдвигается трехаспектное измерение понятия «социальная организация»: как порядок, как установление порядка и как система органов порядка. Авторы рассматривают формализацию системы социального представительства гражданского

общества в рамках специальных векторов целеустремленности. Также в исследовании выделяются основные параметры формирования и функционирования международных институций, отражающих особенности их предметной солидаризации и целевой синхронизации, результатом чего выступает разделение международных институций на особые параметральные классы.

Ключевые слова: социальная организация, subjectivity, legal personality, транснациональный корпоративизм.

Summary

Gerasymchuk N. V., Khonin V. M. The genesis of the system of international institutions. Part 1. – Article.

The authors of the article introduce three-level dimensions of the notion “social organization”: as an order, as an establishment of an order and as a system of the bodies of an order. The authors analyze the formalization of the system of social representation of the civil society within special vectors of purposefulness. The study presents main parameters of formation and functioning of international institutions, which reflect the peculiarities of their social solidarization. As a result, international institutions are divided into special parameter-based classes.

Key words: social organization, subjectivity, legal personality, transnational corporativism.